

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՃԵՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 30րդ տարեշրջանի (1914 օգոստոս-1915 յուլիս) բաժնորգազինն է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԽԻԿ: Ամսական բաժնորգազինն է 2 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ. Նամակ կամ գրամ զրկել այս հասցեով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

Լ ՏԱՐԻ
ԹԻՒՅ

1914 ՕԳՈՍՏՈՍ 19 ԴՆ.
(Հ. Տ. 1914 Օգոստոս 6)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել հրատարակուած ձեռագիրները: Դանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Դանուցման 1 միլիակ գիրը 1 սանդիւ կարծէ. 1 զիւտգիրը 2 սանդիւ: Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadie, 17

ԲԱՅՈՒԱԾ Ե
ԲԱՃԵՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”
Լ ՏԱՐԵՇՐԶԱՆԻ
(1914 ՕԳՈՍՏՈՍ — 1915 ՅՈՒԼԻՍ)

Ամբողջ 30րդ տարեշրջանի (1914 օգոստոս-1915 յուլիս) բաժնորգազինն է 20 ֆրանգ (4 տուար ամե. բիկեան կամ 7 յուր և 50 կպի. ուս. սական) ամէն տեղի համար, ի բաց առեայ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի, ուր կը գրկուի կէս բաժնորգազնով, այսինքն անընդհատ երկարութեամբ համար 10 ֆրանգ բաժնորգազնով: Կարելի է բաժնորգազնու իր նաև քանի' անի համար որ ուզուի, ամսական 2 ֆրանգ (40 սէնդ = 75 կպի.) հաշուելով, կամ 1 ֆրանգ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն թէ անոնք որ «Արմենիա» թիւնդակը արձանագրուած են մեր հրատարակած Օժանդակում եւս կանոնադրին համեմատ, իրաւունք կը ներան Որմենիա ստանալու, քանի' անձի համար որ ուզեն, իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ գրուելով և կէս բաժնորգազնով, այսինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանգով կամ ամսական 1 ֆրանգ, Կարելի է նաև Օժանդակի նշանակած բաժնորգի հոսցէին ողողակի զրկել թերթը, 2 1/2 ֆր. (2 1/2 տուր) բաժնորգազնով:

Մ. ՓՈԹՈՐԴԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱՆԻՑԻՆԵՐ

	Փր. սնդ.
Ս. Հայ ղիւցազնուհի մը	
Բ. — Է. (Ապառաժ)	40
Բ. Թիւրքիայի Հայերն եւ իրենց գրագիրներ (Գրեց Մ. Աւետիսեան)	50
Թ. «Ամենաբարձր յուշարար (Ա. տարի)	140
Ժ. Վրաց	20
ԺԱ. Թ. առ Բագրիս	20
ԺԲ. Նիւրիներ Մ. Փարթուգա-նիս ի քաճառանաւոր-նիս	15
ԺԳ. Մի պարսկար ճայրեմաւոր (Պուրկարիտի Յեզարիտ-իտեթեան ծագման պատ-մութիւնը)	140
ԺԴ. Մ. — — — — —	20

Մարտէլէն դուրս զրկուած փոստի ծախ-քը կը վճարուի հրատարակողէն:

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վսեմ. Պօղոս Նուպար փաշա: Մար-տի մէջ. — Հայ գաղութականներու ցա-ւը. — Նամակ Յունաստանէն (Սալոնիկ). — Տեղական. — Զբոսնախ եւ Աստուծոյ մի-էս պառնակով յայտարարութիւն. — Կաթոլիկ վճակը. — Դիւրբիւս. — Ե-րուպական պատերազմը. — Գիւտանալի-տանց զիւր մը. — Գերմանական Թօկօ գրաւումը. — Գերմանացիներն ի՞նչպէս կը վարուին Ռուսերէն հետ. — Ռուսիա. — Պարսկներէն մէջ. — Սուր լուրերի տարածում. — Դանուցումներ:

ՎՍԵՄ. ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՆ
ՄԱՐՏԵԼԻՍԻ ՄԷՋ

Վսեմ. Պօղոս Նուպար փաշան փա-րիզէն Մարտէլ եկած և Grand Hôtel du Louvre et de la Paix օթեանը իմած լինելն իմանալով, Սալոնիկի խմբա-գիրտօրէնքը պարտք համարեց եր-թալ թէ' իր յարգանքներ մատու-ցանել Հայկական բարենորոգումնե-րին համար Ամենայն Հայոց կաթո-ղիկոսի կողմէն պաշտօնապէս նշանակ-ւած պատուիրակին և թէ' տեղեկու-թիւն խնդրել իր ներկայ ճանքոր-դութեան մասին, փաշան շատ սիրա-ւիր ընդունելութիւն մ'ըրաւ: Սալոն-իկի խմբագիրտօրէնքին և իր որ-դի փաստաբան վաչան փորթուգա-լեանին որ կընկերանար, Պարտք կը համարինք նախ այս յայտնել որ Ն. Վ. Պօղոս փաշան այժմ բարձրատիճան անձերի դասակարգին չպատկանի որոնք իրենց անմատչելի հպարտու-թեամբ և ամբարտաւան բնաւորու-թեամբ իրենց և ժողովրդական խա-ւերին միջև անջրպետ մը կը դնեն որ ոչ միայն իրարմէ կը բաժնէ, այլ և հակառակութիւն կը ստեղծէ: Առա-ջին հպումին կը տեսնես որ ոչ միայն բարձր գիրքով, այլ և եւրոպական բարձր կրթութեամբ մը օժտուած, ուսեայ և գործայեցած անուանու-նէր (gentlemen) մը հետ կը գտնուի: Կը փափայինք իմանալ Նորին Վ. սեմութեան այս ճանքորդութեան չեա՞ն պատճառ և կը տեսնեմք որ եւրոպական ներկայ խաւանաշինոյժ վիճակին մէջ իր Երուպայ մե-ղէտք չտեսներ և կը նախընտրէ առ-աջով Եւրոպայի վերջ տեսնալ և այն-տեղ իր գործերով զբաղի:

Կուզենք իմանալ Նորին Վսեմու-թեան կաթոլիկ թէ' ի՞նչ պէտք է ընեն Հայերը ներկայ վիճակի մէջ, եւ՞հեմ շարժելու խորհուրդներ կու տայ իր նշանաբանն է յուսալ, լուել գիտնալ և աշխատել զարգանալու և լուսաշինելու: Ինք հաւատք ունի Հայաստանի բարենորոգումներէ գոր-ծադրութեան վրայ և իր այդ հա-ւատքը կը շնչոյն հիմնուելով այն նե-թադրութեան վրայ թէ' թիւրք կա-ռավարութիւնն ալ կրնայ վերջա-պէս որ բուն իսկ իր շահն կը պա-շտէ՛ ալք բարեփոխութեան գոր-ծադրութիւնը, ապա թէ' ոչ ինչ ալ մեծ վտանգ կը սպառնայ Հայաստ-անի անկարգ վիճակը: Թէ' քանի որ Հայերի պահանջածը ապահովութիւն, արդարութիւն և հաստատութիւն է միայն և ոչ աւելի, Թիւրքիային այս պիտի խիտ չափաւոր և արդարաւի պահանջ մը գործադրութիւնը մերժե-լ մե' անքաղաքագիտութիւն մը կ' ինի իր կողմէ և ալ:

Շաբաթ օր (օգոստ. 15) տեղին Հայ գաղութի կողմէն ի պատիւ Ն. Վ. Պօղոս Նուպար փաշայի թէյասեղան մը արուե-ցաւ Մարտէլի Օթէլին (նախկին Օթէլ տը Ռիւսի եւ Միլիարդէ) մէջ: Թէյասե-ղանին շուրջ բոլորուած էին 10ի չափ Մարտէլաբնակ ազգայիններ: Առնցմէ զատ՝ բազմականներն մէջ կը գտնուէին նաև Տիար Մ. Անդրանիկեան որ կողմէնք Վսեմ. Պօղոս փաշային և Տիար Գեորգ Թարգումեան որ Կաթոլիկ երթալու համար Մարտէլէն կանցներ:

Թէյասեղանը տեղեց 2 ժամի չափ հե-տադրաբար խօսակցութիւններով այն պէս որ ժամանակին անցնելը չէր զգա-ւեր: Բնականապէս օրուան գէպքերը, մեզ հիւրընկալող ազատասէր և գեղեցիկ Զբան-սախ ներկայ վիճակը, խօսակցութեան ա-ռատ նիւթ կը մատակարարէին: Խօսակցու-թիւնները կը դառնային թէ' ֆրանսերէն և թէ' հայերէն լեզուով: Պօղոս փաշան ալ բաւական լաւ և մաքուր հայերէն մը կը խօսի և անշուշտ աւելի լաւ կը հասկնայ: Մարտէլի Հայ գաղութի վաճառակա-նութեան ամենէն պատկառելի և յարգուած գէմքերէ մին եղող Տիար Յակոբ Սէլեան գաղութին կողմէն ֆրանսերէն գեղեցիկ ճառով մը զրուարտեց Վսեմ. Պօղոս Նու-պար փաշային Հայ ազգին համար կատա-րած գործերը, Բարեգործական Միութիւ-նը, Հայաստանի բարենորոգումներին հա-մար անձնուիրաբար կատարած նախքը, հսկայ կոթողներ որոնք կանանկացունեն

Պօղոս Նուպար փաշայի անունը, բացի իր կատարած ուրիշ բարեքներէ:

Յետոյ, Մարտէլի Հայ գաղութի մատ-րան Հոգաբարձութեան ատենապետ Տիար Յովհաննէս Սահաթեան կարնեցի, իբր Հայաստանի զաւակ, ոգևորուած և ոգևո-րիչ ոճով շնորհակալութեան զգացումներ յայտնեց Պօղոս Նուպար փաշային, Հայաս-տանի բարենորոգումներին նկատմամբ իր կատարած նախքերին համար:

Փաշան ալ իր կողմէ համեստօրէն չը-նորհակալութիւն յայտնեց իրեն եղած հա-մակարկան ցոյցերին համար որոնք, ըսաւ, ամէն տեղ կը կրկնուին իրեն հանդէպ և կապացուցանեն թէ' Հայ ազգը գի-տէ գնահատել իր օգտին համար եղած աշխատանքները և թէ' ինք ուրիշ բան մ'ը-րած չէ, այլ իր պարտքը կատարած է իր սիրելի Ազգին հանդէպ: Ոգևորիչ խօսքե-րով սրտապնդեց չլուսահատուելու Հայաս-տանի բարենորոգումներին և Թիւրքիայի յառաջիմութեանն ու բարեփոխմանը աշ-խատելու: Կեցցէ՛ Պօղոս Նուպար փաշա մայրթանքով բաժնուցան իրարմէ սեղանակիցները:

ՀԱՅ ԳԱՂԱՔԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՅԱԼԻՐ

Թիւրք կառավարութեան խու-սափողը իր շունչը Ամերիկա կուզէ տունել դարձեալ և այս այն շրջանին որ Ամերիկայէն գէպի երկիր ներ-գաղթի հոսանքը կը գտնուի և կը մեծնայ ամենուրեք, որովհետեւ հայ կեանքը աւելի տանելի ըլլալ պիտի թուի Հայաստանի մէջ քանի որ բա-րենորոգումներու գործադրութեան յոյսեր կը ծնին:

Վերջերս դարձեալ, եւրոպական պատերազմի նախօրեակին Մարտէլ կը հասնին մօտ 4) հայեր, երկուս-սարդ թէ' չափահաս, Ամերիկա եր-կարելու համար իրենց գնացքը, ան-պատրաստ և աղքատ: Հայ խեղճուկ ճամբորդներու նշանաբանն է «Աստ-ւած ողորմած է»: այնպէս որ ինք-զինքը մինչև Մարտէլ ձգելու չափ գրամ ունեցողը այլ ևս Ամերիկա ողջ առողջ հասած կը կարծէ ամենայն հաւանականութեամբ, որովհետեւ Մարտէլէն պատահականութիւններ պիտի նպաստաւորեն իրեն, կամ այդպէս կը յուսայ, վստահելով թէ' Աստուած իր բարեքները ասկէ պի-տի բաժնէ:

Չեմ գիտեր, քաներորդ անգամն է որ կրկնուած է այս սխեման:

մէջ ունի խնդրին վերաբերեալ: Բայց ինչ որ է, այժմ իրականութիւնը այս է որ այդ 40 ճամբարներն ոչ Սմե-րիկոս կրնան երթալ և ոչ ալեւոյ դառնալ դէպի Թիւրքիա: Համեմատաբար ծերերը կուզեն ետ դառնալ. իսկ երիտասարդները որոնք շատ մը ծա-նօթ պատճառներով այդ ցանկու-թիւնը չունին, կուզեն ճշնաժամային օրերը հոս անցնել և պէթ ունէ աշ-խատուիմաբ իրենց փորձարկումը կեանքը քարշ տալ:

Այս առիթով մաս մը հայեր այս-տեղ սկսած են իրենց մտածման ա-ռարկան դարձնել ունի մտահոգի- ինդ իրը, և ո՞ր հայը չը պիտի ան-դրադառնայ երբ իմանայ թէ նոյն իսկ այդ անոք ճամբարներէն անօ-թութենէ մեծնող մըն ալ եղած է ինչպէս կը հաւատան վտարանդի-ցաւը դարձնալ լիզու պիտի առնէ հայ սրտերու մէջ, որովհետեւ ինքի-նք թունաւորած հիւանդին մօտ՝ որ վերադառնալ ապրիլ կը ցանկայ, չեն ըսեր թէ ինչո՞ւ թունաւորուեցար, այլ դարմանի կը դիմեն զայն ան-դամ մ'ալ կեանքին կապելու հա-մար:

Հոս ֆրանսական ընկերութիւն մը կայ որ անդործնեւորն գործ հայ-թայթելու կոչումն ունի. պէտք է դիմել անոր, տեղաւորելու համար այն երիտասարդները որոնք կուզեն, և պէտք է ազեն աշխատիլ և ապ-րիլ. իսկ միւսները՝ պիտի հարցնէք, անոնք ալ վերադառնալ պիտի առնեն այն ճամբան որ հայրենի՝ օճախները կը տանի զիրենք, բայց միջոցները կը պակսին և հոգ է որ դարձնալ բա-րեւրտ հոգիները պիտի շարժին, ի տես իրենց արիւնակիցներու թըշ-ւառութեան որոնք դժբաղդաբար երբէք օրինակ չեն բլլար զեւ այդ փորձութեան չեն թարկուածներու աչքերուն:

Բ. ԵՂԻՇԷ

ՆՕՄԱԿ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ 1)

Ստանկ, յա. 20/2 օգոստ. 914

Յրանք գերմանական յարաբերութիւն-ների խղումը մեծ յուզում պատճառեց այս-տեղ, յառաջ բերելով անմիջապէս ուստես-ների թանկութիւն, գործերի դադար և թղթադրամի գնի անկում:

Խիստ հաւանական կը համարուի պա-տերազմի տարածումը դէպի Մակեդոնիա: Ժողովուրդը կը վախնայ զխաւերապէս սովէն եթէ Յունաստան տէր չմնայ Վրէ-կան ժողին իր նաւատորմով որովհետեւ

(1) Օգոստ. 2 ամսաթիւ այս նամակը ստացած ենք զեւ 3 օր առաջ: Քանի որե-րէ ի վեր չէինք ստանար Պալքանեան եր-կիրներէն գալիք փոստը: Կ'պօրիս զրա-գիրները ստացանք զեւ 3 օր առաջ. ա-տանց վերջին թիւերը յուլիս 30 (Ն. Տ.) ամսաթիւ կը կրեն. հետեւապէս զեւ ֆրան-քօ-գերմանական պատերազմի հրատարա-կութիւնը չեն պարունակեր: Չենք գիտեր թէ ատոնք ո՞ր մտացած էին այսպիսի եր-կար ժամանակ: Երբէկ ստացանք Ալբանա-մարտի մինչև օգոստոս 1 թիւը և Բլա-զանդիոնի մինչև օգոստ. 6ը, որի մէջան-կեալ 4 թիւերը սակայն չեն հասած զեւ:

Ա.Ր.Մ.

Թիւրքիան փախուստի մէջ թիւը խիստ մեծ է քաղաքի մէջ և կառավա-րութիւնն ինք կը անուշանէ ատոնց մեծ մասը որոնք չկարողացաւ դեռ տեղաւորել Յունաստանի գանազան կողմերը:

ՏԵՂԱԿԱՆ

Քաղաքապետական ժողովը 100.000 ֆր. ի արտակարգ նպատակ մը յատկա-ցուց բարեգործական Դիւանին, զօ-րաշարժին հետեւանքով այժմ ծայրա-յեղ նեղութեան մէջ գտնուողներին անմիջապէս օգնելու համար և 250.000 ֆր. ալ իբրեւ պահեստ, պա-րագայների պահանջին համեմատ անոնց օգնելու համար:

Հանդանութիւնը բացուած է կա-րօտեալներին օգնելու համար: Տ.Տի-միդրի և Տ. Ժօրժ Զաֆիրօբուլօ 10.000 ֆր. և Զարիֆի նոյնպէս 10.000 ֆր. նուիրեցին այդ նպա-տակով: Տեղիս փոքրածիւ հայ գա-ղութին մէջ ալ հանգանակութիւն մը բացուելով անմիջապէս 2.210 ֆր. զոյացու որ յանձնուեցաւ նահան-գապետ Տ. Շրամէքին:

Արդէն կառավարութիւնը օրական 1 ֆր. և 25 սանդիմ կուտայ զօրքե-րի աննեցուկ ընտանիքների իւրա-քանչիւր անդամին համար. իսկ 16 տարեկանէն վար եղող իւրաքանչիւր անդամին՝ 50 սանդիմ ալ աւելի:

Մարտէլլաքնակ Լիբանանցիներ և Ասորիներ Գոմիդէ մը կազմած են առաջնորդութեամբ Տ. Բիէր Ժէտի (142, rue Montaux), իրենց ազգակից-ներէ կամաւորներ զինուորագրելու համար:

Ինչպէս արդէն հրատարակած ենք 1 թիւով, պատերազմին պատ-ճառով Ֆրանսան պաշարման վիճակի մէջ յայտարարուած է և բոլոր օտա-րազպատակները պարտաւորուած են իրենց թաղի ոստիկանութեան դի-մելով հաստատել իրենց ինքնութիւ-նը (identité) և հոս մնալու թոյլտը-ւութիւն (permis de séjour) ստանալ:

Տեղիս թիւրքական հիւպատոսը այս առթիւ իրեն դիմող թիւրքահը-պատակ հայերի ինքնութիւնը հա-տատող թուղթերի վաւերացումը դիւրացունել դժկամակելով և միւս կողմէ ֆրանսական ոստիկանութեան ծանուցած լինելով թէ հոս գտնուող հայերէն շատեր թիւրքիայի մէջ չեն-ւորական ծառայութենէ վախճանե-ր և իրենց ձեռքը գտնուած թուղ-թերը կեղծ են, հետեւապէս պէտք չէ նշանակութիւն տալ անոնց և թէ իրմէ վաւերացուած չեն պաշտօնա-պէտ, երկու թուրքի մէջանել մնացին շատ մը հայեր, որոնք ո՛չ կուզեն թիւրքիա վերադառնալ ներկայ վի-ճակին մէջ և ո՛չ ալ պիտի կրնան Ֆրանսա մնալ:

Երբ Մարտէլլի զինուորական հրա-մանատար զօրապետը և Պուշտիւ-

Ռօնի նահանգապետ Տ. Շրամէք կիմանան Մարտէլլ գտնուող հայերի այս անել կացութիւնը, թիւրքիան աւելի հոգածութիւն ցոյց տալով և պաշտպանելով թիւրքահպատակ հա-յերին և գնահատելով այս անմեղ ու աշխատասէր ժողովրդի իրենց այս երկրի մէջ մնալու օգտակարութիւնը, պաշտօնապէս կապարարեն ոստիկա-նական վարչութեան որ դիւրացու-նեն հայերին հոս մնալու թոյլտու-թիւնը, առանց նշանակութիւն տա-լու թիւրքիայի հիւպատոսի թելու-գրանքներին, և անոնց ինքնութիւ-նը հաստատող թիւրքերէն թուղթե-րի թարգմանութիւնը վաւերական համարին, առանց նոյն իսկ թիւր-քիայի հիւպատոսի վաւերացման, եթէ թարգմանուած կամ վաւերացուած են Տիւր վարդան վահանին որ Մարտէլլի քաղաքապետութեան յա-տուկ պաշտօնագրով մը ճանչցուած է երդուեալ թարգման և թարգմանիչ (interprète-traducteur juré հայերէն և թիւրքերէն լիզուների համար և իր գրասենեակն է rue Saint Jacques, N. 119:

Հիմա ոստիկանութիւնը սկսած է նաեւ հայերին արուած բնակութեան արտօնագիրներին մէջ «ազգով հայ» (nationalité arménienne) նշանակել, թիւրքիայի հիւպատոսի սաբանք-ներին հետեւանքով աւելի հետաքը-քրուած և տեղեկացած լինելով Արե-ւելքի մէջ տիրող աղբայնական գա-ղափարներին, մինչդեռ առկէ առաջ «ազգայնութիւն» (nationalité) բա-ռին եւրոպական իմաստէն թե-ւադրուելով, բոլոր թիւրքահպատակ-ներին համար nationalité turque կամ ottomane կը նշանակէին, անոնք ինչ ազգի ու պատկանէին բառին արե-ւելեան իմաստովը:

Ուստես թանկութիւնը զօ-րաշարժի սկզբնական 2 օրերը միայն տեսց Մարտէլլի մէջ: Անկէ ի վեր գրեթէ իր ուղիւղական վիճակի մէջ կը շարունակուի ուստեսեղէնի առե-տուրը. հացին քիւրի գինը ամիսնե-րէ ի վեր ուղիւղական դարձած 45 սանդիմէն աւելի չբարձրացաւ. ինչ ինչ մրգեղէններ մինչև իսկ շատ ա-ժան գնով ծախուեցան: Օրինակի համար՝ քիւրի 15 կամ 20 սանդիմի խաղող ծախուեցաւ որովհետեւ Գեր-մանիա զրկուելու համար Մարտէլլի նաւահանգիստը բերուած մեծաքա-նակ խաղող՝ պատերազմի յանկար-ծակն յայտարարութեամբ ճանքա-ները դոցուելով, մնաց Մարտէլլ և չփոխու համար աժան գնով ծախ-ւեցաւ Մարտէլլի հրապարակին վը-րայ: Նոյնպէս և Գերմանիա զրկուե-լու համար վերջերս հոս հասած մե-ծաքանակ նարինջ ծախուեցաւ Մար-տէլլի մէջ 3 հատը 20 սանդիմի տըր-ւելով: Բարեբաղդապէս այս տարի պտուղներն առատ են ֆրանսայի մէջ:

Անգլիաֆրանսական միացածնա-ւատորմի պաշտպանութեան տակ

ապահովութիւնը վերահաստատուած լինելով Միջերկրական ծովին մէջ, ֆրանսական առեւտրական շոգենաւ-ները վերսկսած են երթեկեկել:

Այսպէս Մէնաժըրի ընկերութեան «ֆորթիւկալ» շոգենաւը օգոստոս 17ին մեկնեցաւ Մարտէլլէն թիւր-քիա երթալու համար: Նոյն շոգե-նաւին մէջ կը գտնուէր խոյրերդի «Եփրատ Գօլէճի» ուսուցչապետե-րէն փրօֆ. Մ.Ս. Որբերեան որ մէկ տարիի չափ Ամերիկեան համալա-րանի մը մէջ իր մասնագիտութեան վերաբերեալ աւելի ընդարձակ դար-գացում մը ստացած լինելով, կը վե-րադառնայ Կ.պօլիս և անկէ ալ խորքերը իր պաշտօնավայրը: Նոյն շոգենաւով Կ.պօլիս կը վերադառ-նար նաեւ Օսմ. հանրային Պարտքի վարչութեան պաշտնետէրէն թուր-գոմեան Գէսրգէ Էֆէնտին:

Մէնաժըրի «Սալալիէն» շոգե-նաւը թիւրքիան Մարտէլլ հասաւ երկուշաբթի (օգոստ. 17) առաւօտե Գերմանական «Կէօպէն» և «Պրէս-լա» մարտանաւերը Տարտանէլի մէջ «Սալալիէն» կեցուցեր են իբրեւ գերի 3 օրի չափ և անթել հեռագրի գործիքները կոտորելով առեր տարեր են: Ի վերջոյ Տարտանէլի կառավա-րիչը «Սալալիէն» նաւապետին ի-մացուցեր է թէ «Կէօպէն» և «Պրէս-լա» յաժանաւերը թիւրք կառա-վարութեան կողմէն գնուած լինելով, «Սալալիէն» կրնայ անխառն և աներկիւզ շարունակել ճանապարհը: Կառավարիչը նոյն իսկ ինք անձամբ «Սալալիէն» մէջ մնալով և թիւր-քական թօրիւղանաւ մը իրեն ուղե-կից առնելով նեղուցէն դուրս հաներ է «Սալալիէն» ըլ Քիչ մը հեռանալէ յետոյ, անգլիական յաժանաւեր պա-տահեր են «Սալալիէն» ին որմէ իմանալով վերոյիշեալ գէպը, իրենց ճանքան ուղիւր են գէպի Տարտա-նէլ:

«Սալալիէն» շոգենաւով Կ.պօլսէն Մարտէլլ հասաւ Տօքթ. Յովհաննէս Արթինեան որ նոյն երեկոյին ժամը 4ի շոգեկառքի գնացքով մեկնեցաւ գէպի փարիզ, ուրիչ պիտի անցնի Նանսի, այնտեղ Հիւանդանոցին մէջ իբրեւ բժիշկ իր քաղաքացիական պարտաւորութիւն կատարելու հա-մար: Ինչպէս յայտնի է, Տօքթ. Ար-թինեան Կ.պօլիս Բէրաի ֆրանսա-կան Հիւանդանոցին մէջ ներքին բը-ժըշկի պաշտօնը կը վարէր:

Ամերիկեան խումբ մը հայեր իրենց հայրենիք՝ Թիւրքիա՝ վերա-դառնալու նպատակով Մարտէլլ եկած և պատերազմի պատճառով շոգենաւ-ների երթեկեկը դադարած լինելուն համար հոս մնացած էին անել դուր-թեան մը մէջ և հետեւապէս խեղճու-թեան մատուած: Այս այժմ գէթ մինչև որոշ աստիճան մը դիւրու-թիւն պիտի կրնան ունենալ վերա-դառնալու քանի որ շոգենաւները կը վերսկսին երթեկեկել, թէև ոչ տա-կաւին վախճուածին չօրի կանոնա-ւորութեամբ:

Աւստրիական կառավարութիւնը Գերմանիայի օգնութեան զօրք զրկած լինելով, Ֆրանսական կառավարութիւնը բացատրութիւն տուաւ, որ պահանջած էր աւստրիական զօրքի կառավարութեան հետ ծախսերու հարցով։ Տրուած բացատրութիւնները գոհացուցիչ չը լինելով, Ֆրանսական կառավարութիւնը իմացուց փարիզի աւստրիական դեսպանին, որ Գերմանիան պահանջէր իր անցաւորութիւնը ալ իրեն յանձնուի։ Ֆրանսական կառավարութիւնը կոմս Չէլսին և իր հետեւորդներին տրամադրութեան տակ դրաւ մասնաւոր կառավարման մը որ զանոնք հանգստութեամբ տարաւ մինչև ի տալական սահմանադրութիւնը։ Երկու կողմէն ալ ամէն կարգադրութիւններ եղան սպառնալից։ Համար դեսպանները և հիւպատոսները մեկնումը, միջազգային քաղաքականութեան սովորական աւանդութեան համեմատ։

Աւստրիական դաւաճարի մէջ Ֆրանսացիները շահերը պաշտպանութիւնը յանձնուած է վիեննայի Ամերիկեան դեսպանին և Ֆրանսայի մէջ Աւստրիական դաւաճարի հպատակները շահերը պաշտպանութիւնը փարիզի Ամերիկեան դեսպանին։

Կ. ՊՕԼՍԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կ. պօլսին եկող վերջին ճանքորդներէ կիմանանք որ արտասովոր և յուզումնալից վիճակ մը կը տիրէ այնտեղ, փողոցները երեսասարգ մը տեսնել զժողովուրդէն։ Ստորիկները կը ձերբակալեն հանդիպող ամէն երիտասարդ և առանց երկար բարակքննութեան կառավարութիւնը զիրենք կը զրկէ այս կամայն տեղ զինուորական պարտաւորութիւն կատարելու։ Այսպէս 18 տարեկանէն մինչև 48 տարեկան այրեր կը ձերբակալուին։ Արգելութիւնը ծայր աստիճանի հասած է, ժողովուրդը օրը մինչև երեկոյ փողերին տակ խոնուած հաց կը պահանջէ։ շաքարին օխան մինչև 8-10 շաքարի մէկ թիթեղը 36 զրոյ, աւելի քան (7½ Քր.)։ ամէն պիտոյք այս համեմատութեամբ թանկ է այնտեղ։ Ժողովուրդի յուզումը աւելի կը սաստկանայ։ Կառավարութեան կատարած անհարկի ձերբակալութիւններով, այնպէս որ ոչ ոք կը համարձակի տունէն դուրս ելնել և փողոցները պարտիլ։ Կըսեն թէ միջոց գտնող երիտասարդը ինքզինքը կը ջանայ իւրօրով եկող նաւ մը նետել և աղատուիլ։

Լոնտոնէն եկած լուրի մը նախելով, անգլիական կառավարութիւնը իմացեր է եղեր թէ Թիւրքիան որ ընդհանուր զօրաշարժ հրամայած է, մտադիր է եղեր Գերմանիայի օգնութեան հասնել։ Ռուսահայաստանի սահմանէն ներս մտնելով։

Կը թուի թէ համաձայնութիւն մը կայ ինքի փաշայի և գերմանական սպայակոյտին միջև։ Բայց այն ատեն դեռ յայտնի չէր Անգլիային ալ սպայաբեկ իջնելը։ Կը հաւատեն թէ Կ. պօլսի անգլիական դեսպանը հրահանգ ստացեր է ծանուցանելու Բ. Դրան որ թէ կատարեալ չէր Թիւրքիայի չլազէ թէ՛ Եւրոպայի և թէ՛ Ասիայի մէջ, անգլիական նաւատորմը բռնի ճարտանէն ներս պիտի մտնէ ունակութեամբ համար Կ. պօլսի։ Եւրոպայի փոքր-Ասիայի զլիսաւոր նաւահանգիստներն ալ պիտի ունակուին, սկսելով իզմիրէն։

Դեռ որոշ չգիտցուի թէ ինչ պատահան տուած է Թիւրքիան։ Բայց կարելի է հաւատալ թէ Անգլիայի ազդարարութիւնը որ կրնայ վերջնադիր մը դառնալ, բաւական պիտի լինի հանգարաններու Օսմանցիները պատերազմախրախան մտադրութիւնները։

— Կայսերական իրաւոյնով 68 միլիոն ֆրանկի յաւելումով փարկ մը յատկացուած է պատերազմական նախարարութեան։

— Գերմանական «Պրէսսը» և «Կէօպէն» մարտանաւերն որոնք Ալժիրի Պոն և Ֆիլիբիլի ծովերեայ քաղաքներին վրայ մի քանի թնդանոթ արձակելէ յետոյ հեռացած և վերջերս անգլիական ֆրանսական միացած նաւատորմի կողմէն հետապնդման վախին ենթարկուած էին Միջերկրական ծովին մէջ, փախեր և գնացէր ապաստաններ են Տարաւնէլի մէջ։

Այս առթիւ կը գրէ փարիզի «Թան» լրագիրը։

Թիւրքիա իր չեղողութեան պատճառով պարտաւոր է ազդարարել այդ երկու յաճանաւորներն որ 24 ժամէն մեկնին Թիւրքական ջրերէն կամ թէ պէտք է որ դառնա իրապէս զինաթափ ընէ պատերազմի ամբողջ տեսողութեան ժամանակամիջոցին համար։ Արդ օսմանեան կառավարութիւնը ընդունի գերմանական յաճանաւորը Տարաւնէլի մէջ կամ անոնց թողարկել Սեփիլի կը թափաքէ։ Երկուցներէ ծանր խնդիրը մէկտեղ կը դրուի։ Տարաւնէլի և Վոսփորի նեղուցներն ենթարկուած են փարիզի 1856 մարտ 30ի պայմանագրին որ կըսուած է Փարիզի նոյն թուականի դաշնագրին և Լոնտոնի 1871 մարտ 13ի գաղնագրին որոնք վերահաստատուած են Պերլինի 1871ի դաշնագրով։ Այդ դաշնագրերէ համեմատ, Գերմանիան իրաւունք չունի իր մարտանաւեր անցունելու այդ նեղուցներէն և Թիւրքիան ալ իրաւունք չունի այդ րանք թողարկելու։ Ուրեմն եթէ Թիւրքիան, կամովին կամ ստիպուած, դաշնագրերէն հակառակ բաց թողած է այդ նեղուցները գերմանական յաճանաւորներն առնել։ Սրբեակ Համաձայնութեան տէրութիւնները նոյնպէս իրաւունք կունենան իրենց նաւատորմիները նեղուցներէն ներս անցունելու, հարածելու համար։ Եթէ

պէն և ու «Պրէսսը» և «Կէօպէն» մէջ Թիւրքիա կողմէն մերժում մը ի հարկէ թշնամութիւններ յառաջ պիտի բերէ դաշնակից տէրութիւնները կողմէն։

Նկատի առնենք ուրիշ ենթադրութիւն մը։ Եթէ Գերմանական յաճանաւորը պարզապէս կանգ առած լինին Տարաւնէլի մոտքը, դաշնակից տէրութիւնները կրնան պահանջել Թիւրքիայէն որ իսկ 1907ի դաշնագրի 24րդ յօդուածը զօրմարտէ եթէ չգործադրեն նոյն դաշնագրի 12րդ յօդուածը որի զօրութեամբ պէտք է որ յաճանաւորը 24 ժամի մէջ հեռանան չեղող ջրերէն։ Ուրեմն Թիւրքիան պիտի պարտաւորի զինաթափ ընել երկու յաճանաւորը եթէ հեռանան Թիւրքական ջրերէն և Թիւրքիայի մէջ անգլիական ծովային պատուիրակութիւն մը կրնայ վերահսկել այդ զինաթափութեան որպէսզի ստուգուի անոր իրապէս գործադրութիւնը։ Հետևապէս Բ. Դրան կը մնայ միայն յարգել միջազգային պայմանագրութիւնները։ Եւրոպայի մը տուած համար այն խիստ ծանր խնդիրն որ մէջտեղ կը ներկայանայ այժմ «Կէօպէն» և «Պրէսսը» Տարաւնէլի մոտքերով։ Երբեք Համաձայնութեան տէրութիւնները կողմէն միայն Բ. Դրան համար զիւրացունել այդ լուծումը։

— Echo de Paris լրագիրը կը կարծէ թէ Թիւրք կառավարութիւնը պիտի զիջանի Անգլիայի հրամանին առջև որ կը պահանջէ սիէ բանակցութեան առաջ լուրջ նաւատորմներն ու սպայները դուրս հանել գերմանական յաճանաւորէն, զինաթափ ընել այդ նաւերն և Անգլիայի մարզիչները տեսչութեան տակ Թիւրք նաւատորմներով գրաւել զանոնք։ Դիւանագիտական շրջանակներին մէջ այն կարծիքը կը յայտնուի թէ այս միջոցները գործադրուելով Եւրոպայի Համաձայնութեան թող պիտի տըրուի կատարեալ ապահովութեամբ բաւական այդ յաճանաւորի վիճակի վերջնական կարգադրութեան ժամանակ։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՍԵՐԱՋՄԻ

Կ. պօլսի նախկին դեսպան Ֆոն Մարշալը՝ որ իր պաշտօնավարութեան միջոցին ֆրանսական շահերին սաստիկ ընդգիծութիւններ ւրած էր Բ. Դրան մէջ, որդին տեղակալ պարոն Ֆոն Մարշալ սպանուել է օդոտ։ 5ին Միջօրե. Միջօրե. նահանգի յիշատակի և Լոթինգէնի կողմը պատահած կռուի մը մէջ։ Ֆրանսական զօրքերն երբ զինք տեղէն վերցունել և իրեն օգնել ջանացեր են շնորհակալութիւն յայտնել է իրենց ըսելով։ «Շնորհակալ եմ, Տիւրքներ, ես իմ պարտականութիւնս կատարեցի իմ երկրիս ծառայելով ինչպէս որ դուք ալ ձերինին կը ծառայէք»։ Ու վերջին շունչն աւանդել է այնտեղ։

— Պէլժ զօրքերին օդոտ։ 10ին պաշտօնապէս ծանուցուածին նայելով, պէլժական հողին վրայ պատահած կռուներին մէջ Գերմանացիներն ունեցած կորուստը 31.700 հոգի եղած է հետեւեալ կերպով։ 2.000 մեռած, 20.000 վիրաւորուած և 9.700 զերի բռնուած։

— Վոլճինի նահանգէն կիմացու-

նեն որ ուսական և աւստրիական զօրքերը օդոտ։ 8ին և 9ին կռուներն ունեցան Պէլժիցէքի և ֆոլշաէֆի միջև։ Աւստրիացիները յետ մղուելով քաղաքան Բոձվիցի վրայ։ Կրակի տուին Պրէտինը որը գրաւեցին Ռուսերը և հրդեհեցան։ Եւրոպայի մը տուած համար այն խիստ ծանր խնդիրն որ մէջտեղ կը ներկայանայ այժմ «Կէօպէն» և «Պրէսսը» Տարաւնէլի մոտքերով։ Երբեք Համաձայնութեան տէրութիւնները կողմէն միայն Բ. Դրան համար զիւրացունել այդ լուծումը։

— Անգլիական զօրքերին դաշնակից երկիրները զրկուելու գործը լուծուելու կանոնադրութեամբ կը շարունակուի։ Անգլիան (200.000) զօրք հանած է. ամենցմէ (200.000) արդէն Օսմանի, Գալիի և Տէմիքիւրի նաւահանգիստներէն ցտաք իջած են նամուրի վրայ երթալու համար որպէս զի պէլժ զօրքանուած կին օգնեն Գերմանացիները սահմանազլիէն դուրս վտարելու։

— Փորթիկալի Հանրապետութեան մայրաքաղաքին Լիսաբոնի մէջ սղիւրուած մեծ ցոյց մը եղեր է ի նպատակը Լոնտոնի Համաձայնութեան Պատգամ են կեցցէ Ռուսիա, կեցցէ Անգլիա, կեցցէ Ֆրանսա։ Այդ ցոյցը լուրջութիւն յօժարակամ և անպատրաստ կերպով եղած է։ Մարթինո սընտրանին առջև կազմակերպուել և արագօրէն տարածուել է, մօտակայ փողոցներէն ալ բաղմամբ։ Եւրոպայի միջոցով ցոյցարարներին Ֆրանսական, անգլիական և փորթիկալիան գրոշակներ իրար խառնուած եղբայրացած էին։ Հաղարուոր անձեր միաբերան երգեցին «Մարսէլյէզ»ը, յետոյ մի քանի ձայներ պառացին «Գերմանատունները»։ Եւրոպայի ցոյցին ֆրանսական դեսպան, նաւորներ ու դեսպանը երբ պատըզգամն երաւ, ծափահարութիւններով ողջունուեցաւ։ Նոյն համակրական ցոյցն եղաւ նաև անգլիական և ռուսական դեսպանատուններին առջև։

Հեծեալ զօրքեր կեցած էին գերմանական դեսպանատան առջև, արգիլելու համար թշնամական ունեցոյց։

— Պաշտօնապէս հրատարակուած լուրերը չեն հաստատել Ալգասի Միլիտար քաղաքին Ֆրանսացիներէն գրաւուած լինելը։ Իրողութիւնն այս է որ վերին Ալգասի մէջ միակ նշանաւոր մեծ կռիւն այն եղած է գերմանական զօրքերին յաղթանակը։ Ալգասի զօրքերը պարտուել իսկ փոքրիկ զօրախումբ մը տակէ յաւանանալով արշաւած էր մինչև Միլիտարի վրայ ու քաղաքին շրջակայքը մի քանի դիւրքեր բռնած էր, բայց քաղաքը չէր մտած։ Ֆրանսական զօրքերը պէտք ալ չէին տեսներ Միլիտար քաղաքը մտնելով հոն։ Քաղաքի քանի որ Գերմանացիները քաղաքին մէկ քանի կէտերին վրայ ականներ դրած էին, մանաւանդ որ Միլիտարը շրջակայքի բերդաքաղաք մը չլինելով, զինուորական և ռազմա-

գիտական տեսակետով շահ մ'ալ չէր
ընծայեր առ այժմ ոյժ սպառելը հոն
մնալու համար։ Ուստի ֆրանսական
գործարանակիրն ընդհանուր հրամա-
նատար զօրավար ժոֆուի կողմէն
հրաման գնացած էր Միւլհուզ հա-
սած արշաւարմբին շատ չյառաջա-
նալու որ մի գուցէ իրենց կեդրոնի
հետ հաղորդակցութենէ զրկուին
ընթացաւորութեան զօրքերէ։

— Ֆրանսացիներ և Պէլժեր գա-
նալու հետքերի վրայ յայտնուած են յետ
միջոցի Գերմանացիները մեծ կորուստ-
ներով։

ԴԻԻԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԻՐՔ ՄԸ

Ռուս կառավարութիւնը օգոստոսի
8ին հրատարակեց նախնական գիրք
մը այն բանակցութիւններ վերա-
բերեալ որոնք յառաջ բերին պա-
տերազմը։ Այս գրքին կցուած վա-
ւերաթուղթերը ցոյց կուտան որ
Ռուսիայի խաղաղասիրական դիտա-
ւորութիւնները հաստատուեցին
մինչև վերջին վայրկեանը։ Ռուսիայի
կողմէ հաշտութեան նպատակով ե-
ղած երկու առաջարկներ մերժուե-
ցան Աւստրիայէն։ Ռուսիան ընդու-
նեց Սըր Էտ. Կրէյի կողմէ եղած
միջնորդութեան առաջարկը։ Այդ
միջնորդութիւնը մերժումի հանդի-
պեցաւ Գերմանիայի և Աւստրիայի
կողմէն։ Ռուսիա՝ Աւստրիայի զօրահա-
նութեան հետեանքով դիմած լինե-
լով պէտք եղած զինուորական միջոց-
ներին՝ Պէլժերի կառավարութեան
յառակ կերպով բացատրեց իր ձեռք
առած միջոցները, և ցոյց տուաւ թէ
անոնք չէին ուղղուած Գերմանիայի
դէմ։ Գերմանիայի զօրահանութիւնը,
վերջնապէս և պատերազմի յայ-
տարարութիւնը իրար յաջորդեցին
հիշդ այն միջոցին երբ բանակցու-
թիւնները կը շարունակուէին, հակա-
ռակ կայսր Կիյովի հանդիսուսը
յայտարարութեան թէ թշնամութիւն
ները չպիտի սկսին բանակցութիւն
ներ վերջանալէն առաջ։ Շատ մը
վաւերաթուղթեր կը հաստատեն
Աւստրիայի իրական գրգռուածները և
Գերմանիայի ամբողջ պատասխանա-
տուութիւնը այս պատերազմին մէջ։
Անոնք ցոյց կուտան Անգլիայի ան-
կեղծ և օրինաւոր դիրքը հանդէպ
Ռուսիայի, չնայելով Գերմանիայի դա-
ւերին։

**ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԹՕԿՈՒ
ԴԻՐՄԱՌՄԸ**

Փարիզ 9 օգոստոս.

Յրանսական Արեւմտեան-Ափրիկէի
ընդհանուր կառավարչէն եկած հե-
ռագիր մը տեղեկութիւններ կուտայ
գաղթային նախարարին թէ ինչ պայ-
մաններ մէջ անգլիական յաժանաւի
մը և Մեծ-Փօփօի (Տափաւէյ) ֆրան-
սական պահակազօրքերի զործակ-
ցութիւնը ապահովեց Գերմանական
Թօփօի գրաւումը։ Անգլիական Սու-
յաժանաւը խաբսխած լինելով Լուէի

առջև, Գերմանական գաղթավայրին
արեւմտեան կողմը, 24 ժամ մէջ ան-
նատուր լինել պահանջեց քաղաքէն
որ հնազանդեցաւ։ Միւլհուզ ժամա-
նակ Մեծ-Փօփօի ֆրանսական պա-
հակազօրքը անցաւ սահմանադիմէն
և հաստատուեցաւ փոքր փոփօի մէջ,
Գերմանական գաղթավայրին արեւ-
ելեան կողմը։ Միւլհուզներ ձեռք պիտի
առնուին անգլիական և ֆրանսա-
կան իշխանութիւններ համաձայնու-
թեամբ ապահովելու համար Գերմա-
նական Թօփօի ամբողջական գրաւու-
մը։

**ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԻՆՏԵՂԵՍ ԿԸ
ՎԱՐՈՒՄԻՆ ՌՈՒՍՆԵՐԻՆ ՀԵՏ**

Պետերբուրգէն կը հաղորդեն. « 36 Ռու-
սեր որոնք ամառը կանցուցէին Պատի և
Գերմանիայի հարաւային կողմը գտնուող
այլեայլ հանքային ջրերի կայաններին մէջ,
օգոստոս 3ին մեկնած էին Ռուսիա։ Այս
համբարներին մէջ կը գտնուէին Կովկասի
փոխարքայի որդիին կինը կոմսուհի Վորոն-
ձով և իր երկու աղջիկները։ Նոյնպէս
Պարոն Բորֆ, Տարմադատի նախկին ռուս
դեսպան և կայսերական խորհրդի անդամ
Փեթրէնկ և Լ. Եւսէպօ։ Համապարփակ մէջ
տեղական իշխանութիւնները կը յայտա-
բարեն թէ իբրեւ զերի կը բռնեն այդ
Ռուսերը, չողակաւորեն վար կ'իջեցնեն և
քանի մը օր կարգի են շարունակել իրենց
համարողութիւնը։ Սպանիայի դեսպանին
միջամտութեան շնորհով Ռուսերը արա-
նութիւն ստացան վերջնական շարունակելու
համբարին, բայց Նեօմէնսթէրի մէջ՝ Պէր-
լինէն քաղաքէ հեռագրի մը վրայ, չողե-
կաւորեն մէջ ձերբակալեցին յանկարծ Լ.
Եւսէպօն որ ստիպուեցաւ վար իջնել սուի-
նաւոր զինուորներին հսկողութեան տակ և
բազմութեան մը ներկայութեամբ որ կա-
ղաղկէր « Զբացանի բռնեցէք զինքը »։
Յետոյ Լ. Եւսէպօ առաջնորդուեցաւ բանդ
ուր անցուց 24 ժամ զննանի մը մէջ իբրեւ
ընկեր հասարակ շարագործներին։ Երբ
կոմսուհի Վորոնձովա զայրացած բողոքեց,
զինով և կատաղի զինուորներ մտան իր
կողմէն մէջ, զուրս հրեցին զինք հրացանի
հակափողի հարուածներով և խուզարկեցին
դայն կոշտաբար։ Մեծ դժուարութեամբ
հազիւ յաջողեցան Ռուսերը վերսկսել իրենց
համարողութիւնը։ Բանակաւորքի կայարա-
նին մէջ անոնք դարձեալ զուրս հանուե-
ցան իրենց կառքերէն և խուզարկուեցան
մանրամասնորէն։ Ֆրանսական կայարանը
Գերմանացիներ չողեկաւորեցին զուրս քա-
ղաքին ռուս ճանապարհները և 4 ժամ պա-
հեցին զիրենք սպառազէն զինուորներ հըս-
կողութեան ներքեւ։ Այսպէս Պատեն մինչև
Դանիական սահմանադիմի համարողու-
թիւնը տեւեց 7 օր։

ՌՈՒՍԻԱ

Ռուսիա կը պատրաստէ Գերմանական
սահմանադիմին վրայ 3 զօրաբանակներ,
ամէն մէկը 800.000 հոգիներ, որոնց առա-
ջինը օգոստոս 20ին պիտի սկսի արշաւել
Գերմանիայի վրայ և յառաջանալ դէպէ՞հէր-
լին որ իր համախմբումի կեդրոնէն 400
հազարամէկը հեռաւորութիւն ունի։

Անմիջապէս երբ առաջին զօրաբանակը
սահմանադիմին անցնի, անոր պիտի հե-
տեւ երկրորդ զօրաբանակը։ Երբ սա ալ
ամբողջովին մանէ Գերմանական սահմանէն
ներս, իրեն հետէն պիտի յառաջանայ եր-
րորդ զօրաբանակը։ Այսպէս 2 միլիոն և
400.000 ռուս զօրքեր պիտի քալեն երթան
Գերմանիայի մայրաքաղաքին վրայ։

Ռոբէլ 3 զօրաբանակներ, ամէն մէկը

800.000 հոգիներ, պահեստի ոյժը պիտի
կազմեն և միւլհուզն ուղղութեամբ պիտի
յառաջանան եթէ հարկ լինի կամ սահմա-
նադիմի վրայ պիտի ձան ուրկէ պիտի զրկուին
ուրիշ կէտերի վրայ ուր իրենց գործողու-
թիւնն աւելի օգտակար համարուի։

Ռուսական 3 զօրաբանակներ, ամէն մէկը
400.000 հոգիէ բաղկացած որ ըսել է 1
միլիոն և 200.000 զօրք, կը դործեն
Աւստրիական սահմանադիմին վրայ։

ՊԱՆԴԱՆՆԵՐԻՆ ՄԷՋ

Նիշի ճանապարհով փարիզ հա-
ղորդուած տեղեկութիւններ կիմա-
ցունեն որ Սոֆիայի աւստրիական դա-
րական դեսպանը յուսահատական
ջանքեր կ'ընէ համադրու համար պու-
կար կառավարութիւնը որ իր չէղոք
դիրքը թողնով անցնի Աւստրիայի և
Գերմանիայի կողմը։ Ասոր հակառակ,
չատ մը հարիւրաւոր սպայներ, որոնց-
մէ հինգը զնդապետ, Ռուսիայի ան-
ցեր են եղեր, անկէ Ռուսիա երթա-
լու նպատակով, ուր զինուորագրուիլ
կը փափաքին կուտելու համար Աւս-
տրիայի դէմ։

— Պուլկարիայի վարչապետ Տ.
Բատտալաով՝ Սոպրանիէի օգոս-
տոս 11ի նստին մէջ յայտարա-
րեց թէ Պուլկարիա որոշած է կա-
տարեալ չէղոքութիւն պահպա-
նել։ միայն թէ պարտաւոր է մի-
ջոցներ ձեռք առնել արգելելու և
յետ մղելու համար եթէ իր սահմա-
նադիմիներին սեւ բռնաբարում պա-
տահի։

Պուլկար կառավարութիւնը ծա-
նուցագիր մը ղրկեց օսմանեան կա-
ռավարութեան, խնդրելով որ վե-
րահաստատուին երկաթուղիով հա-
ղորդակցութիւնները որոնք մի քա-
նի օրերէ ի վեր ընդհատուած են
Թիւրքիայի զօրաշարժին պատճառով,
կառավարութիւնն իր զօրքեր յետ
քաշեց պուլկարական սահմանադի-
մին։

— Չէթինէէն կը հաւատեն թէ
Մօնթենէկրօի զօրքերը գրաւեցին
Թարապոլ լեռը որ կը տիրէ Շքո-
տրաին և որի գրաւումը մեծ դեր մը
կատարեց Շքոտրայի պաշարման գոր-
ծողութիւններին մէջ, պայքանեան
առաջին պատերազմի միջոցին։

— Չէթինէէն կը հեռագրեն թէ
Տիւքթուիցայի հիւսիսային երկրա-
բաժնէն 4.000 Ալպանացիներ Մօն-
թենէկրօցիներին բանակին հետ միա-
ցեր են Աւստրիայի դէմ կուտելու
համար։

— Հոսի Tribuna լրագիրը կըսէ
թէ իրազեկ աղբիւրէ տեղեկացած
է որ Յունաստան բացատրութիւն
ներ պիտի խնդրէ Բ. Դուռէն, Թրա-
կիայի սահմանադիմին վրայ թիւրք
զօրքերի կեդրոնացումին նկատմամբ։
Այն պարագային որ Դուռն պատաս-
խանը գոհացուցիլ չլինի, Յունաս-
տան անմիջապէս զօրաշարժ պիտի
ընէ։

ՍՈՒՏ ԼՈՒՐԵՐԻ ՏՍԻՄԾՈՒՄ

Անուղղակի աղբիւրներէ կիմաց-
ւի որ կը շարունակեն սուտ լուրեր
տարածել Գերմանիայի մէջ։ Այսպէս
չատ մը Գերման քաղաքների մէջ
ազդեր փակցուցած են պատերին
վրայ, որոնք կը ներկայացնեն ֆրան-
սական Հանրապետութեան նախա-
գահը և Ռուսիայի կայսրը կախաղա-
նի վրայ հանուած։ Այս սուտ լու-
րերը կը տարածուին Գերման թեր-
թերի միջոցով դրացի երկիրների և
մասնաւորապէս Շուէտի և Տանի-
մարքայի մէջ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Ինչպէս ամէն լրագիրներ, Առմէնիան
ալ կընդունի ծանուցումներ հրատարակե-
լու համար. անոնք որ պէտք կուենան
Առմէնիայի միջոցով մէկի մը դիմում ընել
կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ ենք
ընդունիլ իրենց ծանուցումներ, ըստ լրա-
գրական սովորութեան։ Ծանուցումների
զինքը նշանակուած են Առմէնիայի հա-
կաւոր, տառի վրայ հաշուելով. 1 երկա-
թագրի (զլաագիր) համար 2 սանդիմ և 1
բոլորգրի համար 1 սանդիմ 3 սանդիմ
զրուելիք ծանուցումի զինք վրայ 0,0ին 10.
զեղչ կը լինի. 10 և աւելի անգամներ զըր-
ւելիք ծանուցումի զինք վրայ 0,0ին 30
զեղչ։ Սակարկութիւն չընդունուի։

**ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՐԻԻՐԱՄԵՆՆԵՐ (1794-1894)
ՅՈՐԵԼՆԵՐ ՊԱՏԿԵՐԸ**

Հայ ազգին մէջ լրագրի «կղանա-
րութեան դարադարձին առիթով 1894
թուականին հրատարակուած այս միա-
ծալ գիրքով և լուսատիպ phototypi-
ցի» չքեղ պատկերի մեծութիւնն է
50×35 հարիւրորդամէթր և ապուած
է 70×45 հարիւրորդամէթր քարտո-
նի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով.
մէջտեղը գրուած է հայ լրագրու-
թեան հիմնադրին, Տ. Թարութիւն-
Քհնյ. Շմաւոնեանի, պատկերը և բա-
լրատիքը 1894ին հայերէն լեզուով
հրատարակուող բոլոր լրագիրները.
անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետ-
ների պատկերներով։

Գինն է 4 ֆրանք, ճանապարհա-
ծախք մէկաւել հաշուած։

Քայլեմքեսրեան Հ. Գ. — Պատմու-
թիւն Հայ լրագրութեան ի սկզբանէ
մինչև մեր ժամանակը. Հատոր 1
1794-1860, Մէկ լուսատիպ պատկե-
րով։ Գինն է, ճանապարհածախքովը
մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սնթմ.։

Haic & Belus. A National Dram-
composed by M. J. Zorab. Calcutta.
1895. Գին 2,40 (2,50)։

ՏԵՕՒՆ — ԽՐԵԱԳԻ
Մ ՓՈՒՓՈՒԳԱՆԱՆ
ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայերէն Տպարան Մ. Փոքրագալեանի
Le Gérant : François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi